

דעם אמיתת הדבר, היינו אז דער אור האמת פון דער זאך איז נאך אין עם ניט מאיר אייף אזויפיל, דער פאר איז די רייד פון דיא מלעיגי' פאר נעמט נאך באים א ארט, וביטול היש הזה הוא שמאיר אמתת הביטול דאין עוד. וזהו שביאר בס"ב שהוא עבודת כל אדם, ובפרט בעיקבא דמשיחא שהוא בנקל להגיע לזה, כי גותנ"י כחות ע"ז, דוהו ההפרש שבין זמן הבית לזמן דעכשיו, דבזמן הבית היו בעלי דיעה ומוחין נעלי', וכל עבודתם היתה בעבודת המוח, ועכשיו הוא בעבודת הלב, שהוא העבודה במעשה בפו"מ, ובכל דבר שעושי' הוא ע"י מס"ג, ע"כ בנקל יותר להגיע לזה הביטול, שהוא מדרי' ביטול היש, ובזה הוא שמאיר הביטול דאין עוד ממש. און דאָס האָט טאַקע דער רבי גימיינט, השי"ת זאָל אָפּעפענען איטלעכען דיא אייגין זעהען דעם אמת, און דאָס ועלין ועט גיויס השי"ת העלפין אז מיא ועט צוקומען צוא דיא העכסטע מדרי' פון אמת, אפי' מדרי' אמת לאמתו, עס איז קיין זאך ניט פארשטעלט פאר א אידין, מיא קען דער גיין דיא העכסטע מדרי', אָבער נאָר דורך חסידות אָט דאָ ליגט אַלץ, ובפרט דיא ואַס האַלטין זעך באַ דעם רבי-נס קלאַמקע קענען אָפּולע דער גיין, נאָר ועלין און האָרעווען יעמעלט איז ומצאת אפי' מדרי' הביטול דאין עוד שיאיר למטה ממש, און דער זעהען דעם אלקו' ואַס איז איינגייויקולט אין דיא גשמיות שהוא בחי' אלקו' ממש כו', וזהו מה שמבאר בס"ב שהוא עבודת כל אדם, להיות שכל אדם יכול להגיע לזה כו'.

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שד"ש"ת האור

שנר
שישי

היכל
שביעי

מאמר

קטונתי מכל החסדים - תרס"ג

מאת

כ"ק אדמו"ר

אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת

מוהר"ר שלום דובער

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת המשת אלפים שבע מאות שישים ושתים לבריאה

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

שנת הקהל

ולכן הוא בלי מצרים. ובאמת הנה לרחמי יש ג"כ גבול, דהרי ישנם כאלו שאין נופל עליהם רחמי, כלל וכמו הרוצה שאינו שייך עליו הרחמי, וכמאמר אין מרחמין בדין, ולכאן הרי ענין הרחמי הוא דוקא על מי שכבר נידן, ובאמת עיקר ענין הרחמי הוא דוקא כאשר הוא שייך לזה, אך כאשר כבר נפסק הדין או אינו שייך עליו הרחמי. וכמו"כ יובן למעלה דתפארת שהו"ע הרחמי הוא בגבול עדיין לפי שהוא בקוין ומדות, וגם בכתר ידוע שיש מדרי' מדות, ואמיתת הבל"ג הוא בעתיקא פנימי' הכתר ששם הוא מדרי' באור פני מלך חיים, שאור פני מלך בעצמו הוא בחי' חיים וחסד ולא בבחי' מדות שהו"ע ההלבשה בהפרטי' איך לפסוק הדין, רק שאור פני מלך עצמו הוא חסד, ולכן הוא בל"ג ממש שהוא חסד לכל, ואפי' הרוצה שחייב מיתה כאשר רואה את המלך (בפגיעתו) נמחל לו עוונו. ולמעלה הוא מדרי' פנימי' הכתר שהוא בחי' עתיק, וכמ"ש בביאור האד"ז לתלמידי הארז"ל דהאי אמת בעתיקא תליא שהוא העתקת עצמותו שבוה הוא אמת לאמתו בל"ג ממש לפי שהוא למעלה מבחי' קוין ומדות. אך המשכת פנימי' הכתר הוא במדת התפארת קו האמצעי דוקא, לפי שתפארת הוא התכללו' דהו"ג והוא בחי' בל"ג דסדר ההשתל', ולכן מדרי' זו כלי לפנימי' הכתר שהוא בל"ג ממש, ומ"מ בכדי שיהי' כלי צ"ל שיהי' דמיון קצת, וכמו במתנה אמרו אי לאו דעביד לי' נייחא דנפשא לא הוה יהיב לי', והדמיון הוא בחי' ההתכללו' שמורה על היותה בל"ג וכוללת שניהם כו'. והו"ע תתן אמת ליעקב דיעקב שהוא מדת התפארת שהוא מדרי' אמת נמשך בו בחי' אמת לאמתו שהוא בחי' פנימי' הכתר, ומ"מ נאמר תתן שהוא ל' מתנה שהוא מורה על התחדשות, דמדת אמת ליעקב ה"ה רק אמת דאצי' שאינו עדיין בחי' אמת לאמתו, שהרי גם אצי' הוא אפשרי ההפסיקו' וכמשנת"ל, ולכן כאשר נמשך בו בחי' אמת לאמתו בחי' פנימי' הכתר הוא התחדשות, וגילוי מתנה זו הוא ליעקב דוקא שהוא כלי לזה.

ועפ"ז יובן אומרו קטונתי מכל החסדי' ומכל האמת, דמכל החסדי' הוא המשכת בחי' רב חסד שהוא עדיין היצוני' הכתר, וגם זה הוא למעלה מבחי' התפארת להיותה מדה פרטי', והוא עלי' לגבי מדריגתה הפרטי', ומכל האמת הוא פנימי' הכתר, ועי"ז נמשך להיות הב' מיני ביטולי' בחי' הביטול דכולא קמי' כל"ח והביטול דבחי' אין עוד. והנה לפי המבואר בסש"ב הרי מדרי' אלו שייכי' לעבודה כל אדם, ואיך הוא. אך הענין להיות דעיקר הביטול דאין עוד הוא בסילוק והנחת הגשמי' דוקא, דהנה הביטול דרוחניות הוא ענין העדר תפיסת מקום שהוא הביטול דכולא קמי' כלא, אבל ביטול הגשמי הוא ביטול דאין עוד. ובעבודה הוא מדרי' ביטול היש, שיתחזק בעבודתו, ואל יחיש להשיב דבר על המלעיגי' עליו, שאז הוא הוראה על שמרגיש אמתת הדבר מצ"ע כו', ומשו"ז הוא מה שאינו נותן מקום לדברי המלעיגי', דכאשר חושש קצת לדבריהם, היינו שנותן מקום להם, ומשתדל להשיב להם ה"ז הוראה שאינו מרגיש עדיין האמת כמו שהוא, עס איז ניכר אז ער האָט ניט דער הערט

ב"ה.

פתח דבר

לקראת יום הבהיר, ה' טבת, היום בו "דידן נצח"¹, באופן גלוי לעיני כל העמים², בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאנו שבספריית ליובאוויטש.

הננו מוציאים לאור³ את המאמר ד"ה קטונתי מכל החסדים תרס"ג⁴ – אשר לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

מאמר זה נאמר במוצש"ק וישב, סעודת י"ט כסלו⁵ תרס"ג, ונרשם על-ידי כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. ונדפס כעת לראשונה מגוף כתי"ק⁶.

לתועלת הלומדים נחלק המאמר לסעיפים ע"י המו"ל.

לחביבותא דמילתא בא בראש הקונטרס צילום מעמוד האחרון של המאמר בגוף כתי"ק כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע.

מערכת "אוצר החסידים"

זאת חנוכה, ה'תשס"ב. שנת הקהל
ברוקלין, נ.י.
שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

דבוקי' ולכן האור הוא מעין המאור שהוא בחי' א"ס רק שהם אפשרי ההפסיקו'. אמנם בזה אינו שייך הכלל דכל האפשרי במין ודאי שיבוא, שזהו רק בנבראי' דבי"ע שזה שהם אפשרי ההפסידו' הוא מצ"ע להיותם מוגבלי' ומורכבי' לכן הם ג"כ מוכרחי ההפסידות כו', אבל אורות הנאצלי' שמצ"ע הם בבחי' א"ס לפי שהם אלקו' ודבוקי', וזה שהם אפשרי ההפסיקות הוא רק מצד רצון האלקי בהם שיהי' להם הפסק, וע"ז אינו שייך הכרח שזהו דוקא כאשר יהי' הרצון ע"ז, דכמו על גילוי האור לא הי' הכרח רק רצון, כמו"כ הפסק האור הוא ג"כ ברצון ולא בהכרח ולכן הם מציאו' אמת, ואינם מדרי' אמת לאמתו שהרי הם אפשרי ההפסיקות, רק בחי' עצמות א"ס הוא בחי' אמת לאמתו ואין שייך בו הפסק ח"ו, והוא כדאי' ברמב"ם הוא שאמר הנביא וה' אלקי' אמת אין לך אמת כאמתת המצאו'.

נבאצי' ענין אמת ואמת לאמתו הוא ב' קוין חו"ג וקו האמצעי תפארת שהוא מדתו של יעקב שנק' נחלה בלי מצרים, מצרי' הו"ע גבול וגבול הוא הו"ק שכל דבר נתפס בו, וגם ברוחניו' נופל ע' מעלה ומטה, וכמו בעו"ע דמעלה הוא תחלת מציאות העלול והמשכתו מהעילה, ומטה הוא סוף התפשטותו, ורוחב הוא הפרטי' והסתעפו' ממנו, ואורך הוא המשכתו והתלבשותו שמתלבש בלבושי' עד שנתפס גם למקבל קטן הערך, והנה מעלה הוא התחלת העלול שמכאן הוא מתחיל מציאו' העלול ולמעלה מזה הוא מציאות עילה ולא עלול עדיין. וכמו במדות שנמשכים מהשכל, דהשכל הוא מחייב המדה והמעלה הוא תחלת מציאות המדה מה שלמעלה (מתחלת זה) מזה הוא השגה, ואינו מציאות מדה כלל, ומטה הוא סוף התפשטו' המדה. וכמו במדת החסד שיש לה גבול עד כמה תתפשט, וכמאמר עד היכן רחמי אב עד בנו ועד בן בנו שבני בנים ה"ה כבנים שהו"ע נין וכד' (ויש פלוגתא בזה), ורוחב הוא הפרטי' שיש בזה כמו ההטבה והחסד באיז' אופן שיהיו לפ"ע דוקא. אמנם הנה כ"ו אפשר שיהי' בהמשפיע ולהמקבל לא יהי' נוגע כלל, וע"ז הוא האורך שיתלבש בלבושי' עד שיהי' שייך אל המקבל, אמנם עיקר ענין האורך הוא שייך בשכל (ויש פלוגתא בזה אם אורך הוא ממזרח למערב ורוחב הוא מצפון לדרום או איפכא), וזהו הגבלת כל דבר הנתפס בו"ק אלו. והנה גם במדות דאצי' שייך ענין ההגבלה, וכמו הגבלת החסד שיהי' יכול להיות מציאות הגבורה, והחסד גותן מקום לגבו', והוא במדות דתיקון שמתכללי' וב"ז, ולהיות שנמצא מציאות הגבו' לכן החסד הוא מוגבל בכדי שיתן מקום לגבו' אבל לולי מדת הגבו' הי' מדת החסד מתפשט עד א"ס ממש, וזהו"ע מצרים מל' מיצר וגבול, וכמו המיצר שבין ב' שדות הוא להיותם שתיים ולא אחת. אבל מדת התפארת שהוא מדה"ר הכולל חו"ג יחד דענין רחמי' אינו שייך כ"א על מי שהוא שרויי' בדיני' וגבו' כמו עני' ובעל יסורי' ר"ל, דעל עשיר אינו נופל ע' הרחמנות כ"א חסד (וכמאמרם גמ"ח בין לעניים ובין לעשירים כו'), ומדה"ר נופל רק על קו השמאל דוקא, ונמצא שהוא התכללו' חו"ג והרי זה (לכאו') בל"ג,

(1) ראה ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 183 ואילך. וש"נ.

(2) להעיר מלקו"ש חכ"ה ע' 186 ואילך – בנוגע להג הגאולה י"ט כסלו.

(3) ראה ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 266. ספר השיחות תשמ"ח שם.

(4) לתוכן המאמר ראה גם ד"ה ולהבין כו' ענין השבועה תרס"ג (סה"מ תרס"ג ע' לח ואילך).

(5) אודות הקשר של חג הגאולה י"ט כסלו ליום הבהיר ה' טבת – ראה שיחת ה' טבת ה'תשמ"ז.

(6) מהדו"ק ממאמר זה נדפס (מכת"י מעתיק) בסה"מ תרס"ג (ברוקלין, תשנ"ד) ע' קצו ואילך.

בס"ד, מוש"ק וישב סעודת י"ט כסלו ט"ג. הנחה. הנ"מ צע"ה.

קטונתי מכל החסדים ומכל האמת, ופי' בסש"ב (באגה"ק) שע"י כל חסד וחסד שהקב"ה עושה את האדם צ"ל שפל רוח במאד כי חסד דרועא ימינא וימינו תחבקיני כו', וכל הקרוב אל הוי' ביתר שאת כו' צ"ל יותר שפל רוח כו', וכנודע דכולא קמי' כל"ח, וא"כ כל שהוא קמי' יותר הוא יותר כלא ואין ואפס כו', ובד"כ מבאר שע"י גילוי החסד שלמעלה פועל הביטול בהמקבל ביתר שאת כו', וקירוב המקבל אל המשפיע הכל הוא בבחי' הביטול דוקא כאמרו וכל הקרוב כו', ואח"כ ביאר הענין האמת ג"כ באופן כזה, באמרו ולהשפיל רוחם ולבם במדת אמת ליעקב כו'. ולהבין זה שאמר קטונתי מכל החסדי' ומכל האמת, דהנה בחסד מובן שע"י פעל בעצמו אמיתת ענין השפלות והביטול, אבל מהו מדרי' האמת שע"י בא לבחי' קוטן ושפלות כו'.

ולהבין זה יש להקדים מ"ש תתן אמת ליעקב, וצ"ל למה צריכי' ליתן ליעקב אמת הלא זאת היא מדתו העצמי מדת האמת, דידוע דיעקב הוא מדרי' התפארת שנק' אמת, וכדאי' בווה"ק ע"פ ונתתם לי אות אמת דא עמודא דאמצעייתא, דפי' אמת הוא אשר אין עליו שום מנגד כלל, והוא מדרי' תפארת שאין מנגד כלל, משא"כ חו"ג א"א לכנותם בש' אמת, דחסד הנה גבו' מנגד לו, וגבור' חסד מנגד לו, אבל ת"ת הוא שמחבר חו"ג ונק' שלום שמשלימם יחד, וכמאמר ומעמידו על האמת מעמידו על השלום, דהשלום הוא גילוי בחי' האמת, ולהיות שמדרי' תפארת הוא בחי' אמת לכן ע"י הוא השלום בין חו"ג שמחברם יחד. ויעקב הי' מרכב' למד' התפארת וכמ"ש ויקח לו יעקב מקל לבנה לח לוז וערמון ופי' בזה דיעקב לקח לו למדרי' שלו מקל לבנה הוא בחי' חסד, לוז וערמון הם מראה אדמדם מדרי' הגבו', ויעקב לקח לו למדריגתו מדת התפארת שמחבר חו"ג, דיעקב הוא מרכבה למדת התפארת, היינו שכל התקשרותו והתדבקותו הי' למדת התפארת. וכמו שאברהם הי' מרכבה למדת החסד שהי' התדבקותו במדה זו ומ"מ הי' ירא אלקי' ג"כ באמרו עתה ידעתי כי ירא אלקי' אתה כו', רק שעיקר התדבקותו הי' למדת החסד דוקא, וכל עניניו וסדר הנהגותיו היו עפ"י מדה זו דוקא, דהאבות גם הנהגו' שלהם הי' ברוחניות, וכי"ז הי' מאיר באברהם ע"י מדת החסד, עד שנעשה מקור להמשכת והשפעת החסד בעולם, וכמו שהובא בפרד"ס בשם ס' הבהיר (סיפר שכ"ק אאזמור"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, כשהי' מזכיר בדא"ח מאמר זה הי' אומר אָט ויא דער פרד"ס בריינגט בש' ס' הבהיר, כמעט שכל הפעמי' ששמעתי ממנו הי' בזה"ל דוקא, וכפה"ב הוא דיוק, דאָס איז גיויס אַ דיוק), אמרה מדת החסד לפני הקב"ה כל מי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי, וזהו מה

אמנם יש בחי' מציאות שאינו מוכרח ההפסידות רק שהוא אפשרי ההפסידו' והוא אינו נק' כזב ושקר כלל, ומציאותו הוא אמת רק שאינו מדרי' אמת לאמתו, והוא גילויי אורות המתפשטי' מאוא"ס ב"ה, דא"ס הוא מה שאין סוף להתפשטותו והוא המציאות האמיתי, ואוא"ס הוא ההתפשטו' דא"ס ב"ה, והנה אינו מדרי' אמת לאמתו, דמדרי' אמת לאמתו הוא מה שקימו מצ"ע, והוא מדרי' העצמות ית' שהוא מחויב המציאות, וכדאי' בסש"ב שמציאותו מעצמותו ולא נתהוה מאיזה סיבה שקדמה לו ח"ו, ולכן הוא מחויב המציאות ואינו נופל בו ההפסידות כמו שלא הי' בו ההוי' מאיזה דבר ח"ו, וכי"ז הוא בעצמות, משא"כ בהאור שהוא גילוי המאור הרי אין קיומו מצ"ע ויש לו סיבה שהמציאו אותו והוא המאור, ולכן נק' א"ס ולא אין לו תחלה שהרי יש לו תחלה והוא המאור (וזהו לפי הדעה שהאור הוא בהכרח, שיש דעה משובשת שהאור הוא מוכרח, אמנם מובן שהיא דעה משובשת, יעקר הדבר ולא יאמר, אבל גם לפי דעתם המשובשת הרי מציאות האור הוא מחמת סיבה שהוא המאור), וכמו שאנו רואי' שהאור א"א בלי מאור, וכמו אור וזיו השמש שהוא דוקא כאשר יש השמש וא"א לאור בלי שמש, וכמו כאשר השמש שוקע מתחת הארץ או תחת ההרי' או יחסר האור כו', וכמו שביאר הרמב"ם בהל' דעות* שכל הנמצאי' צריכי' לו והוא אינו צריך לאחד מהם, שאם יבטלו הם ישאר הוא כו', ומובן מזה שהאור נצרך למאור, והמאור אינו נצרך להאור כל עיקר, והראי' שהאור הוא לפי אופן המאור, והמאור אינו לפי אופן האור. אמנם באמת הנה גם גילוי האור הוא ברצון, והמשל מאור וזיו השמש אינו משל מכוון ע"ז כלל, דאור השמש הוא מוכרח ואינו ברצון, אבל למעלה האור הוא ברצון. ומשל מכוון לזה יותר הוא מחיות הנפש, שחיות הנפש הוא ברצון, הן חיות הפרטי שבכל אבר פרטי, וגם חיות הכללי הוא ברצון דוקא, וכמו שידוע מע' הגלגולי' שהוא צער גדול להיותו שאינו לפ"ע הנפש, משא"כ כשהוא בהתלבשות בגוף האדם אינו מצטער כלל ואדרבא מתענג ואינו הפץ להפרד כו'. ומאחר שגילוי האור הוא ברצון, הנה יכול להיות הרצון גם באופן אחר ג"כ, וראי' מוכרחת לזה הוא מהצמצום שמתחלה הי' אוא"ס ממלא מקום המציאות, ואח"כ הי' הצמצום שהוא סילוק האור, וידוע המשל בזה מהשפעי' הרב לתלמיד, שהרב צריך לסלק השכל שלו לגמרי וכמו כשלא השכיל מעולם שום השכלה, ואם לאו א"א לו להמציא אור השייך אל כלי המקבל, שהרי קודם הצמצום והסילוק א"א להבדיל בין פנימי' האור וחיצוניותו ובפרט לבחור שיהי' בדרך קצרה ושיהי' בזה כל עומק השכל, אך כאשר הוא מסלק השכל שלו לגמרי ואח"כ כאשר לוקח את השכל ומניח א"ע היטיב (ער לייגט זיך אועק, און טראַגט זיך צוא צום עצם שכל), אז באפשרו לברר את השכל היטיב, ובכחו להבדיל בין הפנימי' ובין החיצוניות ומה ששייך להמקבל לפ"ע כלי שכל השגתו כו'. וכמו"כ יובן למעלה דצמצום הראשון הוא סילוק האור לגמרי ולכן נק' בשם מקום פנוי שהוא פנוי מאור לגמרי, ולא נשאר רק בחי' מאור וכאמרו בתו"א אדרבא המאור הוא בהתגלו', ואח"כ הוא שהי' גילוי הקו, ועוד

בהל' דעות: כן הוא בכתי"ק, וכנראה צ"ל: בהלכות יסודי התורה.

שהי' מרכבה למדת החסד, וכמ"ש בפרד"ס דענין המרכבה הוא שנעש' כלי למדת החסד ומדת החסד האירה ונמשכה בו, רק שבפרד"ס איתא שזה נמשך בו ע"י המל'. וכן יצחק הנה התקשרותו והתדבקותו הי' אל מדת הגבורה, עד שע"י הי' השפעת הגבורה בעולם, דהנה גבו' שלמעלה הוא ג"כ השפעה, רק שהשפעה היא בתגבורת החיות, וע"ד דכתי' עד מהרה ירוץ דברו שהוא בחי' ההשפעה שנמשכה בתגבורת דוקא, ועוד זאת שפעולת הגבו' שלמעלה הוא שההשפעה יומשך למקום הראוי דוקא, וזה הי' מעלת יצחק שע"י הוא שנמשך תגבורת החיות למטה, וכל דביקותו והתקשרותו הי' במדה זו, עד שעבודתו למטה בגשמיות הי' בחפירת בארות שהוא בחי' העלאה מלמטה למעלה, דוהו מה שבא"ר ר"ת בידך אפקיד רוחי, שהוא בחי' העלאה, וע"י עבודתו זאת דחפירת בארות הי' כלי למדת הגבור' שלמעלה בחי' תגבורת החיות שהאיר בו מדה זו, וע"י הי' ההמשכה למטה ממש. וכן יעקב הי' מרכבה למדת התפארת עד"ז שכל התקשרותו והתדבקותו הי' למדה זו דתפארת שנק' רחמים ע"ש שפועלת ההתכללו' דחו"ג, ובחי' זו האיר' בו בגילוי לפי שהי' כלי אלי', עד שכל השפעת הרחמי' בעולם הוא הי' המקור לזה, וכמ"ש בסש"ב פמ"ה וז"ל עוד יש דרך ישר לפני איש לעסוק בתור' ומצוות לשמן ע"י מדתו של יעקב אע"ה שהיא מדה"ר כו' ויעקב במדתו העליונה שהיא מדה"ר שבאצילות הוא המעורר ר"ר עלי' כו' (פי' על נש"י שהוא בסוד רחל בכלל). וא"כ לפי"ז א"מ למה צריכ' ליתן ליעקב אמת כו'. וביותר יפלא הל' תתן שמשמע שהוא ל' מתנה ולכן נותן לו מה שאצלו הוא התחדשות, שזהו כללות ענין המתנה דהנותן רוצה שהמקבל יהנה ממה שנתן לו, ולכן הוא נותן לו דבר שהוא חדש אצלו למען אשר יגדל הנאתו ושמחתו, משא"כ כאן הוא פלא כללי' הענין, ובפרט שהוא ל' מתנה פי' התחדשות, א"מ מהו החידוש בזה הלא זאת היא מדת האמת.

אך הענין הוא דהנה יש מדרי' אמת ויש מדרי' אמת לאמתו, והפרש גדול בניהם שאין ערוך מדת האמת למדרי' אמת לאמתו, וזהו כללי' ענין ההתחדשו', ואמת הוא דבר שאינו נפסק והראי' מאמרם ז"ל נהרות המכובות אחת לשבע שנים פסולי' לקידוש מי חטאת, והוא להיות שלמי חטאת צריכ' מים חיים וחיים הוא אמת, וכמ"ש והוי' אלקים אמת הוא אלקים חיים ומלך עולם, הרי שאמת הוא דבר הבלתי נפסק, והנהרות מאחר שנופל בהם ענין ההפסק הם כזב ואינם אמת כלל, וביותר שגם אפי' בעת הילוכם נק' ג"כ כזב, ולא מיבעי' בעת ההפסק, אלא שאפי' בעת הילוכם נק' כזב מאחר שעלולי' לזכב כו'. ואמנם יש בזה ב' מדרי' הא' מה שהפסידו' שבו הוא הכרחי, והוא מה שנק' כזב ושקר, והב' מה שהפסידות שבו אינה הכרחי' רק אפשרי' ההפסידות, והוא מה שנק' אמת, אבל אינו אמת לאמתו. והנה הנבראי' בכלל עומדי' תחת סוג הא' שהם מוכרחי' ההפסידות, להיותם מוגבל' הן צבא מטה, שמובן הגבלתם ונראה הפסידם, ואפי' צבא מעלה כמו השמים וצבאיו שהם ג"כ מוגבל'.

השמים הוא מוגבל, וכדאי' במד"ר שהשמים היו מתמחי' והולכי' עד שגער בהם הקב"ה הרי שיש גבול לשמים שלא יתפשט יותר מדאי, וגם צבא השמים הכוכבי' אפי' הגדולי' ביותר יש להם ג"כ גבול, כמו השמש שהוא ק"ע פעמי' כגודל הארץ הרי שיש לו גבול, והגם שהוא ק"ע פעמי' כגודל הארץ, ומ"מ הוא גבול, רק שהוא גבול גדול, ומאחר שהם גבול הנה גם הנפש שלהם הוא ג"כ בא בגבול דא"א לבלתי בע"ג להתלבש בגבול, וכמו שאי' ברמב"ם דכל שיש לגופו קץ ותכלה יש לנפשו ג"כ קץ ותכלה, דמאחר שהוא גבול הרי יש לו קץ וסוף, וגם הם מורכבי' מגוף ונפש, שהם מורכבי' מב' דברי', וממילא להיות מורכבי' לכן הם אפשרי' ההפסידות, ומאחר שכל מציאותם הוא מה שהם מורכבי', הרי אפשר שיפרד ההרכבה ויפסד מציאותם, ואי' שם עוד ברמב"ם דכל אפשרי' במין ודאי שיבוא דאם לא יבוא ההפסידות הרי זה מכחיש האפשרי' שלו, ונמצא שהם מוכרחי' ההפסידו' מצד ב' טעמי' הא' שהם מוגבל' והב' להיותם מורכבי', ומשו"ז הוא שהם אפשרי' ההפסידות, וכל אפשרי' במין ודאי שיבוא. ומה שאנו רואי' הקיום בנבראי' שהם קיימי' במין, והעדרם הוא רק באיש, אבל קיימים הם במין, שהרי משי"ב עד עתה לא נפסק מין א', וכמו הבע"ח השור והדוב והארי' והדומה וכמו"כ במין המדבר, רק שצבא השמים הם קיימים באיש ג"כ, וכדאי' בירושלמי ע"פ אלה תולדות השמי' והארץ הבראם שהם קיימים וחזקים כיום הבראם, ומ"ש כי הנה השמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה זה אינו נק' הפסידות דהפסידות הוא דווקא כאשר הם נפסדי' מעט מעט, אבל מה שהפסידו' הוא בבת אחת, ובעת שהיותם נמצא הם קיימי' וחזקים כיום הבראם זה אינו נק' הפסד כלל. ולכאוי' לפי הכלל דכל אפשרי' במין ודאי שיבוא הרי הי' צ"ל ההפסידות גם במין שיפסק לגמרי, ולפי"ז גם בצבא השמי' הי' צ"ל חלישות. הנה באמת זה הוא מחמת רצון הבורא בהם ולא מצ"ע, דמצ"ע היו צריכ' להיות נפסדי' גם במין ובחלישות, אלא שכן הי' רצון הבורא שצבא מטה יהיו קיימי' רק במין וצבא מעלה יהיו קיימי' גם באיש. וזהו שאי' במד"ר העליוני' והתחתוני' נבראו כא', אלא שהעליוני' חיים והתחתוני' מתים, והיינו שמצד הבריאה שניהם שוים, וההפסדי' בהם הכרחי', והוא רק מפני רצון הבורא שהתחתוני' מתים היינו באיש, והעליונים חיים פי' גם באיש, והוא מנפלאו' הבורא בהם, דהגם שמצ"ע הרי הם מוכרחי' ההפסידות, מ"מ יהי' להם קיום מפני רצון הבורא, ולכן הם ג"כ כזב, שמציאותם הוא מציאות הבלתי אמת, וכמו נהרות המכזבים, שמאחר שיהי' להם הפסק לעת מן העת' הנה גם בעת הילוכם בטוב הם כזב ושקר, וכמו"כ הוא בנבראי' מאחר שיהי' להם הפסק כאשר הם מוכרחי' ההפסידות, לכן גם בעת קיו[מ]ם שהוא ברצון הבורא הוא מציאו' בלתי אמיתי. ואפי' שכלים הנבדלי' הם המלאכי' הרי פירש ברמב"ן ע"פ כי כל אלקי העמי' אילי' שזה קאי על המלאכי', שהם נקראי' אלקי העמי', להיותם שלוחי' השפע, והם אילי' שאין בהם ממש כלל, להיותם נבראי' מוגבל' ומורכבי' ע"כ גם מציאות[ם] אינו מציאות אמיתי.